

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Харківської державної академії культури, м. Харків, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво на підставі прилюдного захисту дисертації на тему «Жанрово-стильова специфіка хорової творчості Ю. Алжнева та І. Гайденка початку XXI століття» зі спеціальності 025 Музичне мистецтво 06 березня 2024 року Клюці Тетяні Ігорівні.

Клюка Тетяна Ігорівна, 1987 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2013 році закінчила Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта) за спеціальністю «Музичне мистецтво» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» та здобула кваліфікацію «викладача музичного мистецтва».

Навчалася в аспірантурі Інституту культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка з 01 жовтня 2019 по 31 серпня 2023 р. та Харківської державної академії культури з 01 вересня 2023 по 30 вересня 2023 р. Дисертацію виконано в Інституті культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка та Харківській державній академії культури.

Науковий керівник: Сташевський Андрій Якович, доктор мистецтвознавства, професор, зав. кафедри народних інструментів, Харківська державна академія культури Міністерства культури та інформаційної політики України.

Здобувачка має 6 наукових публікацій за темою дисертації, серед них 3 — статті в наукових фахових виданнях України:

1. Клюка Т. Хорова творчість Ігоря Гайденка та Юрія Алжнева в аспекті жанрової систематизації. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2022. Вип. 57, Т.1. С. 131-136.

2. Клюка Т. Неофольклоризм у хоровій творчості Юрія Алжнева. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2023. Вип. 63. Т.1. С. 92- 98.

3. Клюка Т. І. Хоровий концерт «Гука душа Господаря...» Юрія Алжнева: жанрово-стильові та композиційні особливості. Культура України: зб. наук. пр. Вип. 81. Харків : ХДАК, 2023. С. 48-55.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Батовська Олена Миколаївна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, із зауваженнями:

1. Наукова база дисертаційного дослідження дуже солідна, про що свідчить список використаних джерел (266 позицій). Однак, серед великої кількості необхідних та важливих джерел відсутня фундаментальна дисертаційна робота «Жанр хорової мініатюри в сучасній українській музиці

(на прикладі творчості В. Зубицького)» Марини Варакути, проблемне поле якої розкриває питання, - визначення співвідношення понять «монументальне - мініатюрне» в різних видах мистецтв; розгляд історико-теоретичних аспектів поняття «музична мініатюра» в його проекції на галузь хорового виконавства; особливості розвитку жанру хорової мініатюри в українській музиці; визначення специфіки означеного жанру та принципів його класифікації в українській музиці сучасного етапу. На думку опонента, дослідження названого автора стало б у нагоді представленої на захист дисертації.

2. Друге зауваження стосується тлумачення ключових категорій дослідження. У третьому розділі «Майстер хорової мініатюри: жанрово-стильова специфіка хорових творів Ігоря Гайденка» дисертантка неодноразово виокремлює хорову мініатюру як жанр, але звертається до творів, які не мають відповідного авторського визначення. Це концертно-духовний твір для хору і оркестру «Sanctus», хоровий опус «Всякому городу нрав і права...» з яскраво вираженою атрибутикою партесного концерту, хоровий твір «То не вітер віє», жанровою основою якого є пісня. Стає незрозумілим аргументованість використання у назві розділу дефініції «хорова мініатюра», адже у названих творах її ознаки майже не простежуються.

3. У контексті євроінтеграційних процесів вважаємо можливо більш перспективним міжнародним стиль оформлення наукових публікацій (APA) для подання списку використаних джерел.

З метою уточнення окремих положень дисертації при знайомстві з текстом дослідження постали наступні **запитання**:

1. У дисертаційному дослідженні Ви неодноразово апелюєте такими категоріями як "жанрова систематика", "жанрова атрибутика", "система жанрової атрибутики", "систематизація". Чи можете пояснити і конкретизувати за яким принципом Ви використовуєте названі категорії?

2. «Sanctus» І.Гайденка добре знайомий мені твір. Він займає гідне місце не тільки у виконавській практиці, але й у педагогічній, він затребуваний у навчальному репертуарі дисциплін «Хорове диригування» у музичних вузах. І це не дивно. Бо твір вирізняє, в першу чергу, незвичний ідейно-образний зміст «Sanctus». Попри очікування (типово «Sanctus» має яскраво виражений славільний характер), твір звучить вельми напружено і драматично. Коли я почула перший раз «Sanctus» І. Гайденка у мене відразу склалася паралель з Месою «Озброєна людина» К. Дженкінса. У названих творах, які можна назвати «філософсько-музичними» трактатами, максимально наближено канонічні жанри до гостроактуальних подій наших днів, на високому художньому рівні втілено соціально-етичні проблеми сучасної культури та суспільства: питання життя та смерті, добра і зла, війни та миру. У зв'язку з цим у опонента є запитання до дисертантки: «Чим вирізняється ідейно-образний зміст «Sanctus» І. Гайденка у порівнянні з творами інших композиторів? Як проявляється індивідуалізоване тлумачення біблейського тексту у творі? Яке значення має «Sanctus» І.Гайденка у сучасному історико-культурному контексті?

3. Якими можуть бути виконавські стратегії проаналізованих творів Ю. Алжнєва та І. Гайдєнка?

Калашник Марія Павлівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, із зауваженнями:

1) Систематизуючи хорову творчість І. Гайдєнка дисертантка формує її за кількома напрямками, виділяючи в ній такі групи, як: дитячі хори; хори і кантати, що написані в неокласичній та необароковій стилістиці; композиції, написані в народній стилістиці або ж ті, які можна віднести до неофольклористичного спрямування; хорові твори з ясно вираженою духовною тематикою; композиції, в яких найхарактерніше проявляється індивідуальний авторський стиль. Разом з тим, протягом роботи, а також в її висновках підкреслюється думка про індивідуальність хорової стилістики композитора, її оригінальність як однієї з узагальнюючих цю творчість характеристик. Отже, чи дійсно хорові композиції автора, що зібрані у перших чотирьох групах, висвітлюють досить оригінальні, притаманні індивідуальному творчому світобаченню стильові риси композитора? І якщо так, то чи є доцільним формування окремої когорти творів (остання п'ята група), в яких за класифікацією дисертантки «найхарактерніше проявляється індивідуальний авторський стиль»?

2) Досліджуючи жанрову систему хорової творчості Ю. Алжнєва здобувачка доволі ретельно й переконливо виявляє всі характерні моменти і іманентні ознаки цієї системи, справедливо відзначає та висвітлює нові жанрові моделі у творчості композитора, що в цілому є породженням глобальних мистецьких процесів у сфері жанрового синтезу. Дисертантка в цьому річизі вдало користується маловідомим терміном «жанровий неологізм», змістовне наповнення якого, знов таки, з огляду на доволі якісно проаналізований в роботі музичний матеріал, вбачається вельми зрозумілим і логічним. Разом з тим, саме поняття «жанрового неологізму» авторкою в її роботі подається певною мірою дуже лаконічно й поверхнево. А отже, про його сутність більш ширше хотілося б дізнатися на захисті дисертації.

3) Вирішенню одного із поставлених в роботі завдань, а саме: «розробити жанрову систематику основних хорових творів Ю. Алжнєва та І. Гайдєнка», дисертантка присвячує окремий підрозділ дисертації, досягаючи при цьому переконливого та аргументованого результату. Проте, на різних сторінках дисертації це завдання та його вирішення фіксується двома різними термінами, зокрема «систематика» і «систематизація», які мало чим відрізняються за своїм змістом. Отже, чим керувалася дослідниця використовуючи у своїй роботі ці два термінологічні еквіваленти? та чи є в цьому доречність?

4) Відмічаючи доволі високу якість проведеного дослідження в цілому, органічність його композиційної структури і змістовну єдність, все ж таки, перший підрозділ першого розділу, що присвячений вивченню історіографії та джерельної бази щодо обраної проблеми, виявляється, на наш

погляд, дещо перевантаженим: як за загальним текстовим обсягом, так і в плані ретельності аналітичного висвітлення розглянутих першоджерел.

Польська Ірина Іллівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури, із зауваженнями:

1. У тексті дисертації не зовсім переконливо обґрунтовано чинники, що поєднують творчі постаті Ю. Алжнева та І. Гайденка.

2. У підрозділі 1.3. («Жанрова систематика хорових творів Ю. Алжнева та І. Гайденка») дисертантка, вірно зазначаючи особливу вагомість жанрової проблематики у сучасній музичній науці, обмежується посиланням лише на праці двох науковців (А. Сташевського та Лю Веньшу), не висвітлюючи при цьому коло інших існуючих концепцій музичного жанру (зокрема, у працях О. Коменди, С. Шипа тощо).

3. Недостатньо чітким є термінологічний апарат роботи у сфері жанрової проблематики. Так, стосовно жанрової типології авторкою використовуються водночас (як ідентичні) поняття «жанрова систематика» (с. 83), «жанрова атрибутика», «жанрова система» (с. 88, 90-91 тощо), «сукупність жанрових знаків» (с. 95), «система жанрових атрибутів» (с. 97), «жанрове коло твору» (с. 99), «система жанрової атрибутики» (с. 107). Не зовсім зрозуміло також, як можна «систематизувати...жанрову атрибутику» (с. 87).

4. У даному контексті викликає суттєві сумніви сам факт застосування дисертанткою поняття «жанрова атрибутика» у значенні жанрової типології чи жанрової систематики, оскільки семантика цих понять є відмінною.

5. Виклад тексту дисертації іноді має певні стилістичні вади.

Воскобойнікова Юлія Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури, із зауваженнями:

1. Автором не уточнено, яку саме з двох редакцій твору «Співомовки» Ю. Алжнева використано для аналізу в роботі, адже відомий у виконавській практиці варіант не містить багатьох елементів форми, про які йдеться в дисертації (колядка, щедрівка та ін.). Звідси впливає питання про характер авторських змін цього твору: чим і чому відрізняються різні редакції, як саме змінено форму, яким чином це вплинуло на загальний образ «Співомовок»?

2. При визначенні жанру хорового концерту в дисертації авторка чомусь обходить сучасну типологію цього жанру, щоправда досить скромно представлена в українському музикознавстві (дисертація О. Бабенка, стаття М. Варакути). Ця типологія поряд із духовним хоровим концертом, що дійсно походить від барочного прототипу, містить також не пов'язані з ним жанри світського та фольклорного хорового концерту. Саме останній сформувався у творчості композиторів так званої «нової фольклорної хвилі» і характеризується наявністю специфічних рис, які дослідниця визначає у творчості Ю. Алжнева. Проте термін «хоровий концерт фольклорного типу» в роботі не зустрічається.

Лошков Юрій Іванович, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри народних інструментів Харківської державної академії культури, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» - членів ради

«Утрималися» - членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Харківської державної академії культури, м. Харків присуджує Клоці Тетяні Ігорівні ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Голова спеціалізованої вченої
ради

Юрій ЛОШКОВ